

ІДЕЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЄЖИ ГЕДРОЙЦЯ

Стаття присвячена постаті відомого польського громадського діяча, політика, мемуариста, редактора журналу «Культура» й видавництва «Літературний інститут» Єжи Гедройця й його діяльності в підтримку становлення й розвитку незалежної української держави. Автор висвітлює й діяльність сучасних польських діячів, а також інституцій у контексті основних ідей Є. Гедройця.

Ключові слова: Є. Гедройць; українсько-польські відносини; історія України.

Історія багата на події. Протягом століть вчені збирають матеріали, щоб передати наступним поколінням неупереджений погляд на минуле. Але, на жаль, згідно низки об'єктивних і суб'єктивних причин, не завжди це вдається. Живучі в суспільстві, люди дуже часто підпадають під вплив загальноприйнятих норм, суджень, правил, поглядів тощо, виробляється певний стереотип мислення, що викорінює й зводить нанівець власне бачення, ініціативу, інший погляд на проблему. Й дуже важко вирватися з цих ґрат «загального свідомого».

Така проблема сьогодні знайома не лише українцям. Будь-яке суспільство завжди потребує свідомих представників, які б, не дивлячись на наслідки, відкрито б відстоювали свої прогресивні ідеї щодо розвитку нації й держави в цілому, підкріплюючи свої судження ґрунтовними знаннями з досліджуваної проблеми. Такою людиною став свого часу відомий польський публіцист і громадський діяч, політик, мемуарист, редактор журналу «Kultura» («Культура») й видавництва «Instytut Literacki» («Літературний інститут»), активний прихильник польсько-української співпраці Єжи Гедройць (1906–2000).

Є. Гедройць був унікальною для нашого часу людиною. Людиною, що намагалася змінити реальність. Сьогодні все більше й більше вчених різних країн світу звертаються до досвіду Гедройця, про його феномен написано безліч наукових статей [1], монографій [2], згадано в дисертаційних дослідженнях тощо [3].

Є. Гедройць пропонував відмовитись від звичних стереотипів мислення, міфів, що віками накопичувалися між народами. Як стверджує російський політолог, член наукової ради Московського центру Карнегі Лілія Шевцова, «він працював над антикомуністичним за своєю суттю катехізисом моральної й політичної поведінки. Він став живим критерієм того, що морально, а що ні. Фактично своїм життям Гедройць запропонував приклад альтернативного мислення в ситуації державного тиску. Й у цьому його внесок не тільки в європейську інтелектуальну думку, а й у роздуми про суспільну трансформацію тоталітарного суспільства ...» [4].

Він створив інтелектуальне середовище для формування інституту польської опозиції, запропонував абсолютно нове бачення міжнародних відносин й нового європейського порядку, що передбачало незалежну Україну, Білорусію й Литву. У той момент, коли польське суспільство ще не було готовим відмовитися від ідеї Великої Польщі, вчений доводив, що «не буде насправді вільних поляків, чехів чи угорців без вільних українців, білорусів чи литовців» [5]. Таким чином, незалежна Україна являла собою й ідею невідворотності розпаду СРСР, що було у 80-ті рр. просто фантастикою.

Треба відмітити, що формуванню світогляду вченого сприяла пропаганда так званої «прометеїської ідеї», що була покладена в основу популярного в міжвоєнній Європі політичного руху, що мав за мету боротьбу за становлення незалежних радянських республік, що протягом 1918–1921 рр. потрапили під більшовицький вплив. До речі, становленню цього напрямку в певній мірі сприяли представники еміграційного уряду УНР, що діяли у Варшаві й Парижі. Після II Світової війни ідеї прометеїзму розвивалися в Лондоні. Є. Гедройць справив вплив на те, що тут постав Східний інститут, який видавав відомий часопис «The Eastern Review» та Східні курси.

Отже, інструментом реалізації Гедройцем ідеї становлення незалежних радянських республік стало формування паризької «Культури». Перший випуск побачив світ у Римі у 1947 році, але усі інші номери вже вийшли в Парижі. На сторінках журналу одразу почали підніматися проблеми, пов'язані з необхідністю переоцінки зовнішньої політики Польщі, зокрема українсько-польських відносин на основі нових принципів. Популярною стає ідея федерації народів між морями – Адріатичним, Балтійським і Чорним. Згодом часопис став найважливішим періодичним виданням польської еміграції.

«Центральним питанням життя» для Гедройця стає українська справа [6]. Гедройць переконував, що українці – це самостійна нація з власною історією, часто трагічною. Теза «Не може бути вільної Польщі

без вільної України» вимагала різкого відходу від багатовікової польської політики у напрямку України щодо повернення «східних кресів». До речі, підтримуючи З. Бжезіньського, Є. Гедройць наполягав на тому, що для поляків незалежна Україна має більше значення, ніж НАТО. Гедройць вважав, що поява незалежної України змінить сам устрій регіону Центрально-Східної Європи, ослабить російський імперіалізм тощо.

Є. Гедройць допомагав і популяризації української літератури: видав антологію творчості шістдесятників, публікував у «Культурі» переклади українських письменників й поетів. У цій справі редактор співпрацював з відомими українськими діячами істориком Іваном Лисяком-Рудницьким, політологом Богданом Осадчуком, мовознавцем Юрієм Шевельовим, поетом Євгеном Маланюком тощо.

Одним з найбільших досягнень Гедройця й його однодумців стало підписання «Декларації щодо української справи» (була надрукована в «Культурі» у 1977 р.), де представниками польської, російської, чеської й угорської еміграції піднімалися питання про нагальну необхідність відновлення української державності задля визволення інших країн комуністичного табору. До речі, в Декларації автор визнавав, що Україна постраждала не лише від російського, а й від польського імперіалізму [7].

Довгий час складною проблемою українсько-польських відносин була проблема кордонів. У зв'язку з цим колектив «Культури» у 1952 році проголосив принцип непорушності повоєнних кордонів. На сторінках часопису було представлено лист о. Юзефа Маєвського з закликом відмовитись від польських претензій на Львів і Вільнюс: «Так само як ми, поляки, маємо право на Вроцлав, Щецин і Гданськ, так і литовці слушно домагаються Вільна, а українці Львова... Нехай литовці, чия доля складається ще тяжче, ніж наша, радіють зі свого Вільна, а у Львові хай майорить синьо-жовтий прапор» [8]. Зрозуміло, що такі гасла провокували гостру критику частини польської еміграції, що походила з т. зв. «кресів» й наполягала на поверненні до кордонів 1939 р.

Як бачимо, пропозиції Гедройця мали більш далекосяжну перспективу й наслідки. Після підписання Гельсінських угод й активізації опозиційних рухів в країнах Центрально-Східної Європи, Радянського Союзу тощо ідеї Гедройця щодо міжнародного примирення стають більш актуальними. Важливою віхою у питанні врегулювання українсько-польського кордону стало підписання у 1987 р. у Парижі діячами опозиції Є.Таргальським (Ю.Дарським) і В. Малиновичем декларації про непорушність існуючого польсько-українського кордону [9].

Отже, вчений вважав, що у вирішенні українського питання необхідно в першу чергу звернути увагу на врегулювання проблеми кордонів, представлення української проблеми на міжнародній арені, поширення й розвиток української культури тощо. Щодо українсько-польських відносин, то, на думку Гедройця, треба в першу чергу змінити ставлення українців і поляків до гострих проблем спільного буття, «сказавши один одному в очі всю правду» [10], виробити

бачення спільних проблем на основі терпимості й толерантності.

Таким чином Гедройць не лише намагався відійти від стереотипів й міфів, що віками склалися в українсько-польських відносинах, а й робив усе, щоб запобігти формуванню нових упереджень, закликаючи відійти від т. зв. «ягеллонської концепції» про природність перебування українських, білоруських й литовських земель під крилом Корони Польської. «Культура» відкрито виступила за відмову Польщі на «східні креси» й визнання сучасних кордонів [11].

Звісно, що така діяльність наражалася на відкрите нерозуміння й не дивно, що «Культура» була офіційно заборонена до 1989 р. До речі, Гедройць слушно заповідав, що після його смерті «Культура» перестане виходити, залишиться архів, бібліотека, але не «Культура», бо вона є абсолютно його справою... [12]

Вплив ідей «Культури» на інтелектуальне життя Польщі протягом понад 30 років був досить результативним. Наприкінці ХХ століття ідеї Гедройця нарешті почали кардинально змінювати основні тенденції у відносинах поляків з українцями, білорусами, литовцями тощо. З отриманням Польщею незалежності вчений став більш активно закликати до підтримки українського визвольного руху й визнання незалежної української держави [13]. На його думку, Україна має виключне значення для зміцнення безпеки Польщі й інших країн ЦСЄ [14].

Ще однією справою Є. Гедройця й його команди був Літературний інститут у Парижі й «Наукові зошити» (1962–2010). У першому номері, у вступі, редактор написав, що: «Нашим завданням буде пошук об'єктивної правди, а не прикривання фактів певної політичної чи історіософської концепції. «Зошити» містили величезний джерельний матеріал з історії Польщі, особливо ХХ століття, особлива увага приділялася міжвоєнному періоду, часам II Світової війни й післявоєнних років. Друковані тексти не підлягали цензурі, часопис являв собою своєрідний форум дискусій й наукових презентацій відомих еміграційних (З. Семашко, Ю. Гарлінський, П. Вандич тощо) й місцевих польських дослідників (Гж. Мазур, А. Фрішке, А. Пачковський). За часів ПНР деякі польські автори друкували свої тексти під псевдонімами.

У червні 2010 р. вийшов останній номер «Історичних зошитів». Рішення про припинення видання часопису оголосив молодший брат Редактора Генрик Гедройць (керівник Інституту від 2003 р.). У своєму листі до постійних авторів він написав: «У Польщі розвивається вільна історична наука, можна все публікувати, архіви доступні. «Історичні зошити» виконали свою роль, і ми сподіваємося, що ніколи не буде існувати ситуація, у якій знову потрібно буде в еміграції шукати простір для свободи досліджень і публікацій. Зрозуміло, що це рішення ми не прийняли без печалі і ностальгії...» [15].

Сьогодні ідеї Є.Гедройця залишаються актуальними, в Польщі їх реалізація все частіше прослідковується у творчості сучасних польських істориків: професора Ягеллонського університету Анджея Новака, керівника Інституту Східної Європи Варшавського університету професора Яна Маліцького тощо, що

були удостоєні нагороди імені Гедройця (запроваджена редакцією газети «Річпосполита») [16], керівника Південно-східного наукового інституту в Перемишлі доктора Станіслава Стемпня, керівника Фундації Святого Володимира в Кракові, професора Ягеллонського університету Володимира Мокрого, професора Ягеллонського університету Ярослава Мокляка тощо.

Особливу увагу хотілося б звернути на діяльність такої інституції, як Центр Східноєвропейських досліджень Варшавського університету (Studium Europi Wschodniej), керівник – Ян Маліцький. Ідея заснування Центру належала молоді варшавського університету, докторантам, співробітникам [17]. Завданням Студій було готувати добре освічених фахівців із так званих «східних справ», що походили з Центральної й Східної Європи, Кавказу, Середньої Азії, цікавилися минулим і сучасністю цих регіонів. За сприяння Центру в Варшаві почав виходити щоквартальник «Східний огляд» («Przegląd Wschodni»), головний редактор – проф. Ян Маліцький. Часопис присвячений історії Східної Європи й Росії від середньовіччя до сучасності як культурно-політичного регіону. Журнал об'єднує погляди найвідоміших спеціалістів з історіографії, історії культури й мистецтва, мовознавства, географії, демографії, етнології й т. п., що піднімають питання спільної спадщини регіону й різниць між народами, що цей край населяють [18, с. 44–46].

Щодо ситуації в Україні й польсько-українських відносин, Маліцький вбачає вихід з кризи у сприянні у розвитку освіти й науки в краї, пропонуючи допомогу польської сторони: «Позитивною ознакою демократичної країни є допомога тим, хто її потребує. Це ознака європейської цивілізації й демократії... це дає можливість Польщі навчати майбутні еліти своїх сусідніх країн у демократичному та європейському дусі». Напевне, у цьому і полягає основне покликання Центру східноєвропейських студій [19].

Продовжуючи розпочату Є. Гедройцем роботу у напрямку розвитку наукового діалогу Польщі з сусідніми країнами веде створений у 1990 році в Перемишлі Південно-Східний науковий інститут (керівник – доктор Станіслав Стемпень). Його метою є проведення досліджень національних меншин у Польщі, а також відносин поляків з народами Південно-Східної Європи, – власне з українцями. Наукова діяльність реалізується шляхом залучення до роботи професійних фахівців. Із метою поширення інформації про національні меншини і українсько-польські стосунки Інститут організовує симпозиуми і наукові конференції. Намагаючись вплинути на активізацію досліджень щодо національних меншин і взаємин поляків із народами Південно-Східної Європи дирекція Інституту присуджує наукову премію імені Марцелі Гандельсмана за магістерські, кандидатські та докторські дисертації [20]. У результаті діяльності Інституту вийшла друком ціла низка монографій, узагальнюючих праць, збірок документів, бібліографічних описів тощо з питань українсько-польських відносин [21].

Ще один важливий центр – Фундація Святого Володимира Хрестителя Київської Русі, – що продовжує традиції Є. Гедройця, постав у 1987 році у Кракові.

Засновник, Володимир Мокрий, за багаторічну плідну наукову і громадську роботу, спрямовану на українсько-польське порозуміння, одержав нагороду Іоана Павла II. Фундація створена для підтримки і популяризації української науки і християнської культури, що спрямована на взаєморозуміння і поєднання поляків та українців. У рамках Фундації діє видавництво «Швайпольт (Святополк) Фіоль», Галерея українського образотворчого мистецтва, Музей ікон, бібліотека, читальня, книгарня «Нестор», українська кав'ярня, виходять друком «Krakowskie Zeszyty Ukainoznawcze» («Краківські Українознавчі Зошити») [22]. Щороку очільник Фундації запрошує вчених з Польщі, України, Росії тощо на міжнародні конференції задля розвитку наукового діалогу між представниками різних держав, популяризації української справи в світі.

Важливим українознавчим центром в Польщі є Люблін. Тут діє науково-дослідний Інститут Центрально-Східної Європи, що був заснований на межі 1991 та 1992 років з ініціативи наукових працівників двох люблінських університетів, Католицького та Марії Кюрі-Склодовської. Інститут діяв на правах товариства як наукова інституція загальнопольського напрямку, націлена на міжнародну працю у таких галузях, як: історія, суспільні науки, право, політологія, економіка, екологія, а також теологія та філософія. Уряд у складі Єжи Клочовського (президент до останнього часу), Єжи Бартмінського (віцепрезидент), Генрика Гапського (секретар науковий), Яна Райсса, Ясека Жемовит Пьетраша, Зджислава Хлевински, Вьєслава Мюллера (члени уряду) та інших зробив великий внесок у дослідження історії України.

Сьогодні, за часів нового керівника, – Мирослава Філіповича – Інститут продовжує активну діяльність щодо наукових досліджень регіону Центрально-Східної Європи, зокрема пізнання й популяризації історії України, Білорусії, Латвії Литви тощо. Науковці вказують на роль процесів, що протягом століть формували свідомість й культуру регіону, зокрема в період існування Речі Посполитої. До уваги вчених Інституту відноситься також формування й розвиток держав, суспільств і народів регіону, діяльність костелів й релігійних спільнот, традицій жителів, а також стан і кількість національних меншин тощо. За сприяння організації відбуваються щорічні наукові конференції, видаються наукові збірники, де порушуються вказані проблеми, здійснюються обміни науковців тощо, що сприяє зближенню суспільств і держав даної частини Європи.

Отже, справа Гедройця щодо становлення й розвитку незалежної України, стосунків польсько-українських не є забутою. Наукова інтелігенція Польщі значно зацікавлена проблемами української історії, українсько-польської минувшини тощо. Представляючи разом з українськими вченими проблеми України на міжнародній арені, стимулюючи розвиток української культури тощо, наукова спільнота Польщі сприяє поглибленню взаємовідносин обох держав.

Під час революційних подій в Україні 2004 р., 2013–2014 рр. польська громадськість відкрито й активно підтримала українців у їх намаганнях здобути

можливість власного демократичного розвитку, європейського майбутнього. Відкриті листи студентів Ягеллонського університету до колишнього президента України В. Януковича із вимогами захистити статус української мови, підтримка поляками «Помаранчевої революції», допомога українцям під час революційних подій 2013–2014 рр. й війни на сході України – все це свідчення того, що діяльність Є. Гедройця й його однодумців не пройшла даром. Вікове протистояння української і польської спільнот поступово тане.

У 2012 р. у Варшаві відбулася міжнародна конференція «Гедройць і Україна». Польські вчені долають

стереотипи, що були створені комуністичною пропагандою, намагаються дійти згоди щодо гострих моментів українсько-польських відносин. Свої висновки вони подають у різноманітних наукових збірниках, монографіях, бібліографічних покажчиках тощо. Це сприяє створенню міцного фундаменту українсько-польського співробітництва у XXI ст., становленню тісних дружніх стосунків між обома слов'янськими державами. Отже, «справа Гедройця» дає гарні результати, однак головне завдання сучасників – не зіпсувати її, а продовжити, задля мирного майбутнього наступних поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакула Б. Польща і Україна в діяльності «Kultury» / Б. Бакула // Сучасність. – 1997. – № 1. – С. 97–103; Berdychowska V. Giedroyc i Ukraińcy / V. Berdychowska // Jerzy Giedroyc – Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982. – Warszawa, 2004. Archiwum Kultury. – Т. 8. – С. 5–54; Бердиховська Б. Україна в житті Єжи Гедройця і на сторінках паризької «Культури» / Б. Бердиховська // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької «Культури». – К., 2005. – С. 9–33; Сеніч М. Погляди Єжи Гедройця на польсько-українське примирення / М. Сеніч // Проблеми слов'янознавства. – 2010. – Вип. 59. – С. 236–242.
2. Pomian K. W kręgu Giedroycia / K. Pomian. – Warszawa, 2000; Kowalczyk A. Od Bukarestu do Laffitów. Jerzego Giedroycia Rzeczpospolita epistoliarna / A. Kowalczyk. – Sejny, 2006; Ptasńska-Wójcik M. Z dziejów biblioteki Kultury. 1946–1966 / M. Ptasńska-Wójcik. – Warszawa, 2006; Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Jerzy Giedroyc. Zofia Hertz. Henryk Giedroyc / Rozmawiała i opracowała H.M.Giza. – Wrocław, 2007; Гнатюк О. Польсько-український діалог: часопис Kultura та його спадщина (до сторіччя Єжи Гедройця) / О. Гнатюк. – Львів-Київ, 2007.
3. Маслак В. І. Ранньомодерна українська державність в сучасних польській та російській історіографіях / Маслак В. І. – дис. ... д.і.н. – 07.0006. – Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. – Кременчук, 2015. – 480 с.
4. Шевцова Л. Ежи Гедройць: российский взгляд / Л. Шевцова // Новая Польша. – 2010. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.novopol.ru/index.php?id=1361>
5. Deklaracja w sprawie ukraińskiej // Kultura. – 1977. – № 5.
6. Osadczyk B. Rola Jerzego Giedroycia w stosunkach polsko-ukraińskich / B. Osadczyk // Jerzy Giedroyc: redaktor, człowiek, polityk / Zebrał, do druku przygotował i wstępem poprzedził Krzysztof Pomian. – Lublin : UMCS, 2001. – С. 146–165.
7. Deklaracja w sprawie ukraińskiej // Kultura. – 1977. – № 5.
8. Маєвський Ю. З. Лист до редакції / Ю. З. Маєвський // Простір свободи. Україна на шпальтах паризької «Культури». – К., 2005. – С. 158.
9. Потічний П. Зустріч українських і польських парламентарів / П. Потічний // Сучасність. – 1990. – № 9. – С. 125–126.
10. Єжи Гедройць та українська еміграція. Листування 1950–1982. / упор. Б. Бердиховська. – К. : Критика, 2008. – 752 с.
11. Historyk wobec źródeł. Historiografia klasyczna i nowe propozycje metodologiczne / Pod ed. J. Kolbuszewski, R. Stobiecki. – Łódź : Wydawnictwo UŁ, 2010. – 276 s.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polskieradio.pl/62/623/Artykul/260850>, Kultura
13. Zmienić krwiobieg / Z Redaktorem Jerzym Giedroyciem rozmawia M. Wademann // Czas Kultury. – 1991. – № 3–4. – С. 4; O kraju i emigracji / Z Jerzym Giedroyciem redaktorem «Kultury» rozmawiała E. Sułkowska-Bierezin // Tygodnik Polski. – 1990. – 30 czerwca. – С. 4; Jerzy Giedroyc i dorobek paryskiej «Kultury» // Nowe książki. – 1991. – № 8. – С. 12.
14. Na przeciagu historii / Rozmowa z Jerzym Giedroyciem. Rozmawiał Z.Zaryczny // Dziennik związkowy. – Chicago. – 1991. – 12–14 kwietnia; Te folwarki nazywają się Polska / Z Jerzym Giedroyciem rozmawiała E.Dobrowolna-Sadura // Trybuna. – Warszawa. – 1992. – № 232. – 3–4 października. – С. 3; Jerzy Giedroyc o polskich sprawach wschodnich // Dziennik Polski. – 1992. – 27 sierpnia. – С. 2; Nie wyprowadzam się z Polski / Z Jerzym Giedroyciem rozmawia A.Garlicki // Polityka. – 1994. – № 48 (1960). – 26 listopada. – С. 17.
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polskieradio.pl/13/248/Artykul/1018357>, Zeszyty-Histeryczne-czyli-o-Polsce-i-swiecie-bez-cenzury
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polskieradio.pl/13/3/Artykul/743579>, Dwaj-historycy-laureatami-nagrody-im-Giedroycia
17. Маліцький Ян. Великі справи роблять ті, хто не знає про їх нездійсненність / Ян Маліцький // Український журнал. – 2009. – № 4.
18. Studium Europy Wschodniej. Uniwersytet Warszawski. – Warszawa, 2010. – 77 s.
19. Маліцький Ян. Польща зацікавлена мати навколо себе людей, вихованих на демократичних і європейських цінностях / Ян Маліцький // Вкурсе. – 2009. – 20 листопада.
20. Морозова О. Південно-східний науковий інститут – як дослідницький центр з історії українсько-польських відносин / О. Морозова // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 8. – С. 145–149.
21. Polska-Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa / red. S. Stępień. – Т. 1–5. Przemyśl, 1990, 1994, 1996, 1998, 2000; Czy istnieje czwarta Ruś? Wokół tożsamości kulturowej w regionie karpaccim / red. P. Best, S. Stępień. – Higganum, 2009. – 364 s.; Hann C., Stępień S. Tradycja a tożsamość. Wywiady wśród mniejszości ukraińskiej w Przemyślu, 2000. – 238 s.

22. Морозова О. Фундація Святого Володимира й популяризація української науки і культури в Польщі / О. Морозова // V Міжнародна наукова конференція «Дні науки історичного факультету-2012». Секція кафедри історії для гуманітарних факультетів. 12-13 квітня. – К. : Національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2012. – С. 60-63.

О. С. Морозова

ИДЕЯ НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЕЖИ ГЕДРОЙЦА

Статья посвящена личности известного польского общественного деятеля, политика, мемуариста, редактора журнала «Культура» и издательства «Литературный институт» Ежи Гедройца и его деятельности в поддержку становления и развития независимого украинского государства. Автор освещает и деятельность современных польских деятелей, а также институций в контексте основных идей Е. Гедройца.

Ключевые слова: Е. Гедройц; украинско-польские отношения; история Украины.

О. Morozova

THE JERZY GIEDROYC' IDEA OF THE INDEPENDENT UKRAINE

The article is devoted to one of the famous Polish public figure, politician, memoirist, editor of «Culture» and publishing house «Literature Institute» Jerzy Giedroyc and his work in favor of the independent Ukrainian government. The author highlights activities of contemporary Polish leaders and institutions in the context of the basic ideas of J. Giedroyc.

The author affirms that Giedroyc has created an intellectual environment for the formation of the Institute of the Polish opposition, offered a completely new vision of international relations and new European order, which involved an independent Ukraine, Belarus and Lithuania. At the time when the Polish society was not yet ready to refuse the idea of Great Poland, the scientist argued that «won't be free Poles, Czechs or Hungarians without free Ukrainian, Belarusians or Lithuanians». The formation and activities of Paris «Culture» and Letarary Institute became the tools for the implementation the idea of becoming independent Soviet republics.

The Gedroyc' activities the author connects with the development in interwar Europe a political movement that aimed to fight for the independent Soviet republics, that during the 1918–1921 came under the bolshevik influence.

The special attention is paid to the work of scientists of The East Europe Studio (director – Jan Malicki) in the Warsaw University, St. Vladimir Foundation (Krakow, Director – Vladimir Mokry), Institute of Central and Eastern Europe (Lublin, Miroslav Filipovych) that continue the Giedroyc' work towards the development of Polish-Ukrainian relations.

Key words: J.Giedroyc; Ukrainian-Polish relations; history of Ukraine.

Рецензенти: **Сінкевич Є. Г.**, д-р іст. наук, проф.
Котляр Ю. В., д-р іст. наук, проф.

© Морозова О. С., 2016

Дата надходження статті до редколегії 30.04.2016